

Inovativna pedagogika 1:1, izkustveno učenje in šolska knjižnica

Innovative Pedagogy 1:1, Experiential Learning and the School Library

Silva Belšak

Izvleček

Učenci, dijaki in študenti ter vsi, ki se zavedajo, da se vse življenje učijo, so še posebno veseli, če jim kdo pomaga, ko usvajajo nove vsebine, to je, da jim te podaja razumljivo ter to še podkrepi s sodobnimi pristopi in tehnologijami. Pri poučevanju knjižničnega informacijskega znanja je pomembno, da se držijo kurikula, hkrati pa tudi novih smernic na področju poučevanja in uporabe IKT pri pouku. Delo knjižničarja je toliko bolj zahtevno, saj imajo zmeraj dodatno nalogo – ne le, da podaja snov, ampak tudi pomaga učencem pri iskanju dodatnih virov in literature – torej je v dvojni vlogi, to je v vlogi pedagoga in bibliotekarja, zato mora biti dobro podkovan ter na tekočem na obeh področjih. To pa seveda zahteva veliko angažiranosti, volje in časa. Pri izvajanju KIZ je smiselno vključevati uporabo IKT, saj imajo skoraj vse knjižnice računalniške kataloge in ti omogočajo vedno nove možnosti uporabe knjižničnih storitev. V prispevku je opisan projekt Inovativna pedagogika 1:1, vloga knjižnice v njem, predstavljen pa je tudi primer dejavnosti z uporabo IKT.

Ključne besede:

knjižnica, šolska knjižnica, KIZ, COBISS/OPAC, inovativna pedagogika 1:1, IKT, izkustveno učenje

UDK 027.8:37.091.3

Abstract

Pupils, secondary school students, university students, and all who are aware that learning is a lifelong process, are especially pleased when someone helps them to learn new subject matter; that is, when someone presents it clearly and substantiates it with modern approaches and technologies. When teaching library and information knowledge, it is important that they stick to the curriculum and at the same time to new guidelines on teaching and using ICT in lessons. The work of librarians is that much more demanding because they are always given a double task – not only are they imparting subject matter, but are also helping learners to search for additional sources and literature – they therefore have a double role, i.e. the role of a pedagogue and a librarian, and as such must be qualified and up-to-date in both fields, which, of course, requires a great deal of engagement, willpower and time. When imparting library and information knowledge (KIZ), it is sensible to incorporate the use of ICT, since almost every library has a digital catalogue, which is opening up new possibilities for the use of library services. The paper describes the Innovative Pedagogy 1:1 project, the library's role in it, and presents an example of an activity using ICT.

Key words:

library, school library, library and information knowledge (KIZ), COBISS/OPAC, Innovative Pedagogy 1:1, ICT, experiential learning

1 UVOD

V članku o najbolj tihem in (samo)kričnem cehu pravi novinarka Melita Forstnerič Hajnšek: »Na straneh medijev dobijo knjižničarji in njihova domovanja svoje vrstice in elektronske minute v etru, če kje poplavi kak bogat knjižni fond ali kje kakšna fasada s kakšne knjižne zgradbe poškoduje mimoidoče, sicer pa ne pomnim, kdaj se je v kakšni resni prilogi pojavil kak ugledni bibliotekar. Redko ... Od Babilonske knjižnice naprej so knjižnice nedotaknjen poligon, neskončen, vase umaknjen, kot ga je videl že Borges. Eco, Zafon, Eliade in podobni v knjižnice zagledani literati so sakralizirali knjižnico kot prostor in knjižničarje povzdignili v literarne heroje. Za literaturo so bili očitno od nekdanj dovolj vznemirljivi objekt upovedovanja, za današnje medije pač več ne. Kar pove seveda veliko več o šibkosti, nezrelosti slednjih. Na zadnjem bibliotekarskem stanovskem srečanju v Mariboru pretekli teden se je vnovič izkazalo, kako ta introvertirana lega, nekakšna sramežljiva ali nevsiljiva odtegnjenost od medijskega sveta, v bistvu koristi. Toliko samorefleksije, tudi samokritike, kot so je sposobni knjižničarji, najdemo danes malokje ... Kakorkoli že – knjižničar je danes vse – tudi terapevt, socialni delavec, psiholog, pedagog, izobraževalec, sooblikovalec vsega humanega, posredovalec prodajalec občutkov, kot je bilo rečeno v marketinškem kontekstu. Predvsem pa se ne zavedamo, da nagovarja večje množice kot vsa gledališča, razstavišča, muzeji, kinematografi, celo športne arene imajo manj obiskovalcev. A prav bibliotekarji so najskromnejši in najbolj tihi pri sklicevanju na podatke. Simptomatično. In če vemo, da zadovoljujejo duhovne potrebe kompletne populacije, od najmlajše do najstarejše, je popolna slika njim v prid izrisana do kraja. Naj ostanejo tihi, vase potegnjeni. Morda pa jih prav to dela neprecenljive, bogate in boljše od vseh drugih.« (Večer, 2009) Nekaj dni zatem, ko sem prebrala ta članek, me je v Univerzitetni knjižnici Maribor obiskala odgovorna urednica revije Šolska knjižnica in mi dejala, da bi bilo dobro, če bi napisala prispevek o poučevanju knjižničnega informacijskega znanja v srednješolski knjižnici in vključevanju inovativne pedagogike 1:1 ter uporabi izkustvenega znanja pri le-tem. Verjetno ste uganili, katera je bila (glede na prej citirano)

moja prva misel! Ojoj, nam bibliotekarjem je samoumevno, da vse naredimo, kaj bi o tem še pisali in se hvalili ... To je za nas bolj ali manj nesmiselno in izguba časa, saj bi namesto pisarjenja že lahko naredili karkoli bolj koristnega ... A prošnjo je težko zavriniti, in ker obljuba dela dolg, mi ne preostane nič drugega kot da vzamem pisalo v roke ali postavim tipkovnico pod prste ter zaviham rokave ...

2 INOVATIVNA PEDAGOGIKA 1:1

Projekt je trajal dve šolski leti (2013/2014 in 2014/2015), vanj pa je bilo vključenih 400 učencev in dijakov ter 128 učiteljev na devetih slovenskih šolah. Zavod Antona Martina Slomška je bil eden od vodilnih partnerjev projekta Inovativna pedagogika 1:1 v luči kompetenc 21. stoletja. Z nami so sodelovali še Zavod RS za šolstvo, Pedagoški inštitut, Center RS za poklicno izobraževanje, Fakulteta za naravoslovje in matematiko (pedagoški center) ŠgAMS, Gimnazija Jožeta Plečnika iz Ljubljane, Biotehniška šola Maribor, OŠ Bistrica ob Sotli, OŠ Hruševce Šentjur, OŠ Belokranjskega odreda Semič, OŠ Črna na Koroškem, OŠ Prežihovega Voranca Bistrica in OŠ Brežice. Projekt sta delno financirala Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se je izvajala v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov v obdobju 2007–2013 (Inovativna pedagogika, 2013).

Slika 1: Učenci pri delu z napravami

Definicija učenja 1:1 vključuje učenca, napravo (računalnik, tablico, pametni telefon itd.), učitelja, starše in strokovnjake ter interaktivnost s personalizirano učno izkušnjo, ki je (ob dostopu do brezžičnega omrežja) možna kjerkoli in kadarkoli.

Cilji projekta so bili zmanjšati digitalno ločnico in pospeševati digitalno pravičnost in e-vključenost; dvig kompetenc 21. stoletja (kritično mišljenje, ustvarjalnost, sposobnost reševanja problemov itd.); izboljšati uspeh in konkurenčnost učencev (različnih ranljivih skupin); izboljšati poučevanje in učenje; razviti novo kulturo učenja, podprto s tehnologijo, kjer je učenec v središču (fleksibilnost, personalizacija, kombiniranje različnih učnih stilov) (povzeto po Inovativna. O projektu, 2017).

Namen projekta je bil razviti sistemske mehanizme in pedagoške strategije poučevanja in učenja, ki zagotavljajo uspešnejše vključevanje učencev iz ranljivih skupin, ter jih preskusiti v pilotnih razredih (povzeto po Rutar Leban, 2015). Ob razvijanju teh dobrih pedagoških praks pa smo v samo poučevanje vključevali vsebine, pri katerih so učenci/dijaki uporabljali sodobne IKT-naprave (tablice, pametne telefone idr.). To je bila velika motivacija za učenje in sledenje pouku. Za učitelje pa je to pomenilo veliko brskanja in iskanja ustreznih in primer- nih aplikacij ter programov ter preizkušanje le-teh, preden so jih uporabili pri pouku.

Na naši šoli je bil tak pilotni razred v 1. letniku, kjer že po dobrih večletnih dosedanjih praksah izvajamo ure KIZ v okviru OIV. O izvajanju ur KIZ v prvem letniku velja tudi splošno priporočilo, saj želimo dijake čim prej usposobiti za uporabo knjižničnih virov oz. vzgojiti samostojne uporabnike. Tako sta bila tudi knjižnica in izvajanje ur KIZ vključena v projekt.

Eden izmed ciljev projekta Inovativna pedagogika 1 : 1 je bil tudi razviti inovativne kurikule, temelječe na sodobnih pedagoških paradigmah in metodah, ki podpirajo individualizacijo in personalizacijo pouka, ter pri tem uporabiti sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Projekt se je hkrati osredotočil tudi na razvijanje t. i. kompetenc 21. stoletja (globalna komunikacija, sodelovalno delo, konstruktivno reševanje problemov, kritično razmišljanje ter razvoj ustvarjalnega izražanja) pri vseh udeleženi (tako učencih in dijakih kot tudi učiteljih) (Inovativna, 2015).

V okviru projekta in skozi preizkušanje raznih primerov obravnave vsebin iz učnih načrtov oz. kurikulov z uporabo sodobnih naprav so nastale tudi smernice za uporabo IKT za posamezne predmete. Vključeno je bilo tudi knjižnično informacijsko znanje (priloga 3).

Slika 2: Vsak učenec dela na svoji napravi

Na šoli smo projekt izvajali le v nekaterih oddelkih. Profesorji t. i. inovativnih oddelkov Škofijske gimnazije Antona Martina Slomška smo bili zelo dejavni pri vpeljevanju uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževalni proces, saj smo se zavedali, da uporaba le-te omogoča učinkovitejše načine pridobivanja novega znanja in kompetenc za zadovoljevanje potreb in izzivov sodobne družbe, posebno na področju e-vključenosti in tako na nivoju vseh marginalnih skupin. Vedeli smo, da uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževanju ne pomeni le uporabe tehnologije, temveč tudi vpetost le-te v vse poglobitne sestavine izobraževalnega procesa, in sicer andragoškopedagoške, organizacijsko-tehnične in vsebinske. Prvotno je to pomenilo, da smo vsako priložnost namenili našemu izobraževanju na tem področju, drugotno pa smo pridobljeno znanje prenašali na dijake.

V svoje delo, poučevanje smo skušali vključiti vsebine, kjer bi lahko pri pouku smiselno vključili uporabo sodobnih IKT-naprav (računalnik, tablico, pametni telefon idr.). Pouk smo potem načrtovali tako, da so dijaki s pomočjo programov ali aplikacij sami na svoji napravi spoznavali vsebine, ki so bile tema učne ure. To je pomenilo, da smo že v letnih pripravah na pouk načrtovali, na katerih mestih in v povezavi s katerimi vsebinami bomo uporabili naprave. To smo zapisali v izvedbene kurikule vsak učitelj za svoj predmet. Vključena je bila tudi knjižnica oz. knjižnično informacijsko znanje, pripravili smo izvedbeni kurikulum za dijake v 1. letniku (priloga 1).

Projekt je bil zasnovan tako, da so sodelujoči dijaki in učitelji med samim projektom odgovarjali na vprašanja oz. so reševali vprašalnike.

V času izvajanja projekta je Pedagoški inštitut spremljal uvajanje inovativnega poučevanja in učenja s tablicami v šolski prostor. Želeli so raziskati, kakšen je vpliv sodobne tehnologije in sodobne pedagoške paradigme na učenje in poučevanje v šoli in zunaj nje. Glavne ugotovitve projekta (povzeto po Rutar Leban, 2015):

- Primerjava odgovorov učencev pred začetkom projekta in ob koncu projekta kaže na to, da učenci med poukom v času izvajanja projekta pogosteje povezujejo informacije z različnih predmetnih področij ter pogosteje zbirajo informacije in samostojno iščejo odgovore.
- Primerjava odgovorov učencev pred začetkom projekta in ob koncu projekta kaže na to, da učenci med poukom v času izvajanja projekta pogosteje poročajo o sodelovalnem učenju, pri katerem si skupine učencev snov razdelijo, vsaka skupina razišče del snovi in jo predstavi preostalim skupinam.
- V primerjavi s podatki pred začetkom projekta večji odstotek učiteljev ob koncu projekta poroča, da skupaj s svojimi kolegi deli nove ideje o učinkovitih metodah učenja, se pogovarja o kakovosti dela učencev, njihovih izdelkih itd., kritično razmišlja o praksi poučevanja in učenja na naši šoli, uradno hospitira pri kolegi učiteljih, skupaj s kolegi načrtuje pouk, se pripravlja na posamezne ure, s kolegi razpravlja o ocenah in dosežkih učencev z namenom izboljšati poučevanje in sprejemanje strateških odločitev o spremembah načina poučevanja.
- V primerjavi s podatki pred začetkom projekta večji odstotek učiteljev ob koncu projekta poroča, da samostojno rešujejo in rešijo tehnične težave pri uporabi IKT, z lahkoto se učijo in naučijo uporabe novih tehnologij, IKT uporabljajo v prostem času in pri poklicnem udejstvovanju, iščejo in raziskujejo didaktično programsko opremo za svoje predmetno področje.
- 77 % SŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da je IKT del sodobnega pedagoškega procesa.
- 73 % SŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da uporaba IKT prispeva k samoizobraževalni kulturi učenca.
- 70 % SŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, meni, da je uvajanje inovativne pedagogike pripomoglo k ugledu njihove šole v javnosti.

- 77 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da uporaba IKT olajša učenje.
- 61 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da delo z IKT-napravo učenca bolj motivira za delo.
- 93 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da je IKT del sodobnega pedagoškega procesa.
- 87 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da uporaba IKT prispeva k samoizobraževalni kulturi učenca.
- 82 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, meni, da je uvajanje inovativne pedagogike pripomoglo k ugledu njihove šole v javnosti.
- 86 % staršev, vključenih v raziskavo, se strinja, da tablica njihovemu otroku omogoča dostop do različnih virov informacij.
- 81 % staršev, vključenih v raziskavo, se strinja, da se je njihov otrok v okviru projekta veselil dela s tablico.
- 70 % učencev, vključenih v raziskavo, se strinja, da jim uporaba tablice omogoča dostop do različnih virov informacij.
- 20 % učencev, vključenih v raziskavo, se strinja, da so zaradi uporabe tablice izboljšali ocene pri posameznih predmetih.
- 61 % učencev, vključenih v raziskavo, se strinja, da je pouk s tablico bolj zanimiv.
- 13 % dijakov, vključenih v raziskavo, se strinja, da so zaradi uporabe tablice med poukom izboljšali ocene pri nekaterih predmetih.
- 28 % dijakov, vključenih v raziskavo, se strinja, da so zaradi uporabe tablice med poukom bolj sodelovali z drugimi sošolci in učitelji.

Iz izkušenj in opazovanja poučevanja pri urah KIZ lahko potrdimo, da so računalniki in tablice povečali motivacijo za delo. Vendar je moralo biti delo zelo dobro organizirano in so bile naprave vključene v pouk zelo premišljeno in smiselno – določena dejavnost za točno določen namen in cilj.

3 KOMPETENCE 21. STOLETJA

Smo v 21. stoletju in kar hitro nam je bilo jasno, da je za delo in tudi za življenje treba razviti drugačne spretnosti, kot smo jih potrebovali pred leti. Čas se spreminja, z njim pa tehnologija. Tehnološki razvoj je vedno hitrejši in sodobna IKT-oprema je med nami

in dejstvo je, da jo učenci in dijaki uporabljajo. Zakaj ne bi teh njihovih spretnosti in predvsem interesa izkoristili v prid poučevanja in učenja? Zakaj se ne bi učili na ‚zabaven‘ način? V projektu je bil poudarek na razvijanju in krepitvi kompetenc, potrebnih za 21. stoletje. Te pa so (povzeto po Finegold, 2010):

- ustvarjalnost/inovativnost,
- kritično mišljenje,
- informacijska pismenost,
- reševanje problemov,
- odločanje,
- fleksibilnost in prilagodljivost,
- učenje učenja,
- raziskovanje in preiskovanje,
- komunikacija/sporočanje,
- iniciativnost in samousmerjanje /samouravnavanje,
- produktivnost/učinkovitost,
- vodenje in odgovornost,
- sodelovanje,
- IKT-postopki (dejavnosti) in koncepti,
- digitalno državljanstvo,
- medijska pismenost.

Nemogoče je razvijati vse kompetence enakomerno, enakovredno, kaj šele vse hkrati. Z določeno dejavnostjo in z določenimi vsebinami smo razvijali po eno kompetenco ali pa je bila ena v ospredju, hkrati pa so bile vključene še tudi druge. Potrebna je bila pozornost, da ne bi katere od kompetenc popolnoma izpustili ali pa bi se preveč ukvarjali samo z eno oz. z manjšim številom le-teh.

Slika 3: Izobraževanje in posvet učiteljev v projektu

4 IZKUSTVENO UČENJE

V zadnjem času dajemo v izobraževanju vedno večji poudarek tudi izkustvenemu učenju. Izraz »izkustveno učenje« teoretiki uporabljajo za različne pojave. Enim pomeni

aktivno učenje v razredu z uporabo strukturiranih vaj, drugim skupinsko izobraževanje za osebni razvoj, tretjim akcijsko učenje kot učenje na osnovi vsakdanjih izkušenj (Mijoč, 1992). Izkustveno učenje je povezava med teoretičnim ter praktičnim delom in kot tako omogoča obliko učinkovitejšega dojetja in spoznanja. Pri tem je pomembno, da znamo o situacijah in dogodkih razmišljati, razglabljati in jih reflektirati. Težko se učimo iz izkušnje, če je ne ocenimo in ji ne pripišemo pomena, cilja in naših pričakovanj. Neposredna praksa je seveda nujna za izkustveno učenje, ni pa dovolj. V vsaki situaciji moramo biti navzoči tako telesno kot miselno, šele potem se znamo iz izkušenj tudi učiti (Selinšek, 2012). Ljudje se v življenju največ naučimo z izkušnjami. Določene razlage, interpretacije in teorije lahko sprejemamo kot pravilne, vendar vanje verjamemo šele, ko mišljenje potrdimo z izkušnjo (Mijoč, 2000).

Tako imamo tudi v knjižnicah izkušnje, da se največ naučijo dijaki, ki sami preizkusijo, poskusijo in sami prek izkušenj pridejo do novega znanja oz. spoznanja. Čisto konkretno to pomeni, da dijaka postavimo v situacijo, ko si sam poišče gradivo najprej v šolski knjižnici, potem pa tudi v drugih tipih knjižnic ali pa drugačne vrste gradivo. V našem primeru smo dijakom razdelili naloge in so sami iskali gradivo (vnaprej določen naslov) najprej po katalogu knjižnice in nato še na policah, v drugem koraku pa so iskali članke v serijskih publikacijah na vnaprej določeno temo. Tako so teorijo (primer iskanja, ki ga je pokazala knjižničarka) povezali s prakso oz. z lastno izkušnjo.

5 KNJIŽNIČNO INFORMACIJSKO ZNANJE

Mislim, da sta knjižničarjem in bibliotekarjem, ki poučujejo knjižnično informacijsko znanje ter kakorkoli izobražujemo mlade, izkustveno znanje in poučevanje zelo blizu, saj se zavedamo, koliko koristnih in praktično uporabnih informacij lahko dobijo učenci, dijaki in študenti. Vemo pa tudi, da poučevanje teh vsebin ni ovrednoteno z oceno, zato je toliko bolj pomembno, da najdemo most med teorijo in prakso, saj tako dobi snov tudi smisel in ko učenci dojamajo smisel izobraževanja, dobijo tudi motivacijo, ki jih žene k poslušanju,

aktivnemu sodelovanju in pridobivanju novega znanja.

V Kurikulu za knjižnično informacijsko znanje so zapisani cilji in razvijanje kompetenc na treh ključnih področjih: branju, informacijski pismenosti in učenju. Vsebine, ki jih mora usvojiti gimnazijec, so zelo koristne: vrste knjižnic, založbe, knjigarne, revije, časopisi, slovarji, bibliografije, kazalo, kolofon, COBISS/OPAC, mCOBISS ... (Kurikul, 2008).

Za načrtovanje dela vsako leto pripravimo letno pripravo, v kateri zapišemo predvidene izvedbe ur KIZ. Za namene projekta smo v letnih pripravah še posebej izpostavili dejavnosti dijakov z IKT in katero kompetenco 21. stoletja bomo razvijali z izvedbo posamezne ure oz. dejavnosti. Nastal je izvedbeni Kurikul za KIZ v 1. letniku gimnazijskega programa naše šole (priloga 1).

Posebnost tega izvedbenega kurikula za KIZ je ta, da je specifičen za našo šolo. Ure KIZ-a se izvajajo v okviru obveznih izbirnih vsebin (v nadaljevanju OIV) in tako vsaka šola izvajanje OIV organizira v skladu z možnostmi, ki jih ima in dosedanja prakso. Tako je ta izvedbeni kurikul specifičen za Škofijsko gimnazijo Antona Martina Slomška, kjer sem v okviru projekta sodelovala tudi knjižničarka.

6 PRIPRAVA ZA PRIMER OBETAVNE PRAKSE

V okviru projekta so nastali tudi primeri obetavne prakse. To so primeri izvedenih ur, kjer je bila vključena uporaba IKT-naprav tako, da je vsak dijak delal s svojo napravo. Primeri obetavne prakse zajemajo osmišljene, inovativne didaktične pristope (z uporabo IKT kot orodjem) za doseganje zelenih ciljev/standardov, znanja/kompetenc, opredeljenih v UN in širše. Poudarek je na dejavnostih/aktivnostih dijakov. Ključna vloga učitelja je, da dijake usmerja, spodbuja, daje povratne informacije ... IKT je sredstvo za razvoj pojmov, ustvarjanje, simuliranje, modeliranje, učni in komunikacijski pripomoček ...

Pri načrtovanju in kasneje pri analizi izvedenih ur so nam bili v pomoč naslednji kriteriji:

- Doseganje ciljev in standardov/pričakovanih dosežkov učnega načrta ter razvijanje kompetenc 21. stoletja.
- Ustvarjalnost/inovativnost – kaj je izboljšano pri pouku (didaktične/učne strategije, organizacija pouka itd.) oz. novost na ravni predmeta, šole, širše pedagoške prakse; ustvarjalnost v smislu didaktičnih rešitev.
- V učence usmerjen pouk – aktivna metoda in oblika učenja v povezavi z IKT (učitelj je moderator, partner ... stopa v ozadje ...)
- Osmišljena raba IKT – v povezavi z doseganjem ciljev, metodami in oblikami aktivnega učenja; ustrezna utemeljitev dodane vrednosti, učinkovitosti (ne le npr. za zbiranje informacij ...). Uporaba IKT s ciljem spodbujanja učenja, izgradnja znanja.
- Vključeno je vrednotenje in samovrednotenje učenca (in učitelja)/refleksija, nadaljnje načrtovanje itd.
- Učenec/dijak je vključen v vse faze učnega procesa (od načrtovanja do evalvacije).
- Vključena so še druga načela sodobne didaktike (npr. individualizacija, personalizacija itd.).

Šolska knjižnica ima avtomatizirano izposajo in računalniški katalog knjižničnega gradiva (sistem COBISS). V okviru projekta smo pripravili in izvedli uro KIZ, pri kateri so dijaki spoznali sistem COBISS in iskanje gradiva z njegovo pomočjo. Seznanili so se z iskalnikom po katalogu in kakšne možnosti vse ponuja, po katerih podatkih lahko vse iščemo želeno knjižnično gradivo. Ura je bila izvedena v računalniški učilnici, kjer so dijaki prek računalnikov dostopali do sistema COBISS in iskali gradivo po računalniškem katalogu (podrobnosti so razvidne iz priprave za izvedbo ure, priloga 2). Že sam pouk v računalniški učilnici in aktivna vloga dijakov pri uri sta dijake izjemno motivirala. Njihova naloga je bila, da spremljajo razlago knjižničarke in poiščejo odgovor na zastavljeno vprašanje. Najprej so morali poiskati pomen kratice COBISS, knjižničarka je razložila, kaj pomeni naziv kooperativni on-line bibliografski sistem in servis, in je tudi razložila, čemu služi ta program. Naslednja njihova naloga je bila, da so v katalogu poiskali, kateri tipi knjižnic so vključeni v ta sistem in po čem se te knjižnice razlikujejo med seboj. Nato so v vzajemnem katalogu poiskali določen naslov gradiva in

so ugotavljali, v katero knjižnico lahko gredo iskat to gradivo. Ob iskanju so naleteli na več zadetkov in knjižničarka jim je sproti razložila, kakšne so posebnosti gradiva, ki so ga našli pri svoji iskalni zahtevi. Našli so tudi nekaj člankov in dobili navodila, kako ravnati, če želijo ta članek prebrati v polnem besedilu. Z znanjem, ki so ga pridobili z lastno izkušnjo iskanja, bodo v prihodnje znali sami poiskati gradivo v šolski ali pa v kateri drugi knjižnici, ki je vključena v sistem COBISS.

Ves čas (celo uro) so bili aktivni in so z zanimanjem sami iskali odgovore na zastavljena vprašanja. Ko so naleteli na kakšno nejasnost v samem knjižničnem katalogu, so spraševali, kaj pomeni in zakaj je tako označeno.

Spoznali so tudi storitev Moja knjižnica, kjer si lahko v svoji knjižnici (katere člani so) gradivo rezervirajo, pregledajo in podaljšajo čas izposoje.

Ob koncu ure smo jim predstavili še aplikacijo mCOBISS (Virtualna knjižnica Slovenije na

mobilnih napravah), ki jo lahko uporabljajo na svojih mobilnih napravah (tablici, pametnem telefonu).

7 SKLEP

Vsebine knjižničnega informacijskega znanja lahko dijaki usvojijo na različne načine. Najboljše je, kadar združimo klasični način poučevanja s sodobnimi pristopi, pri tem pa uporabimo tudi novejšo tehnologijo: računalnike, pametne telefone ali tablice. Vse to je pa seveda povezano predvsem z dvojim: ali ima izobraževalna ustanova dobro opremljeno in ne preveč zasedeno računalniško učilnico ali pa imajo dijaki pri pouku pametne telefone oz. tablice. Pomembna je tudi prava usklajenost in organizacija uporabe računalniške učilnice ter ne pretirana raba pametnih telefonov oz. tablic. Zmeraj je pametno uporabiti, kar smo dobrega usvojili v preteklosti, in to tudi nadgraditi s sodobnimi prijemi ter tehnologijo. ●

8 Literatura

- Finegold, D., Notabartolo, A. S. (2010). 21st-Century Competencies and Their Impact: An Interdisciplinary Literature Review. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: http://www.hewlett.org/wp-content/uploads/2016/11/21st_Century_Competencies_Impact.pdf.
- Forstnerič Hajšek, M. (2009). O najbolj tihem in (samo)kritičnem cehu. Večer, 12. 10. 2009, str. 12.
- Inovativna. O projektu. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: <http://inovativna-sola.si/o-projektu>.
- Inovativna pedagogika 1:1. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: (<http://inovativna-sola.si/>).
- Inovativna pedagogika. Pridobljeno 12. 12. 2016 s spletne strani: <http://projekt.sio.si/inovativna-pedagogika>.
- Inovativna pedagogika 1:1 v luči kompetenc 21. stoletja: zaključno evalvacijsko poročilo. Ljubljana, 2015. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: <http://inovativna-sola.si/images/inovativna-porocila/evalvacija.pdf>.

- Kurikul. Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija. (2008). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 12. 12. 2016 s spletne strani: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/K_KNJIZN_INF_ZNANJE_gimn.pdf.
- Mijoč, L. (1992). Izkustveno učenje. Sodobna pedagogika, 3/4, str. 182–186.
- Mijoč, L. (2000). Odrasli se učimo z delovanjem: izkušnje so bistvo učenja. Andragoška spoznanja, 6(3), str. 68–74.
- Rutar Leban, T. (2015). Inovativna pedagogika 1:1 v luči kompetenc 21. stoletja. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: http://novice.pei.si/?page_id=1355.
- Selinšek, J. (2012). Z izkustvenim učenjem do sprememb: kako do sprememb. Strokovna revija za ravnanje ljudi pri delu, 10(49), str. 30–34.

SILVA BELŠAK, prof., zaposlena v Univerzitetni knjižnici Maribor
Naslov: Univerzitetna knjižnica Maribor, Gospejna 8, 2000 Maribor
E-naslov: silva.belsak@gmail.com

PRILOGA 1

Letna priprava oz. IZVEDBENI KURIKULUM ZA KIZ V 1. LETNIKU GIM

Avtorica: Silva Belšak (Zavod Antona Martina Slomška, Maribor)

Urednica: Romana Fekonja, ZRSŠ

Vsebinski sklop/tema	Cilji sklopa/teme iz UN	Dejavnosti dijakov z IKT	Prednostna komp. 21. stol.	Potrebna IKT-znanja in uporaba orodij + viri	Samostojno domače delo z IKT	Opombe
Možnosti informiranja o publikacijah kot virih informacij	Dijaki uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah – razumejo razvrstitev knjižničnega gradiva, klasifikacijo in proces kroženja, splošno dostopnost informacij in obvladajo samostojno pridobivanje informacij.	Spremljajo obravnavano snov in znajo poiskati povzetek vsebine v spletni učilnici. Poslušajo in si oblikujejo zapiske, po obravnavani snovi poiščejo povzetek v spletni učilnici in s pomočjo le-tega izdelajo miselni vzorec.	- informacijska pismenost- učenje učenja- ustvarjalnost	uporaba spletne učilnice, uporaba predstavitev v programu PowerPoint predstavitev v SU uporaba pametnega telefona ali tabličnega računalnika (aplikacija za izdelavo miselnega vzorca)	oblikovanje miselnega vzorca z ustreznim programom ali aplikacijo	Tema: zgodovina knjige oz. tiska lahko tudi medpredmetna povezava z zgodovino in slovenskim jezikom
Vrste informacijskih virov po obliki, namembnosti in vsebini ter njihova struktura	Znajo izbrati informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacij in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil. Znajo ločiti vire po zahtevnosti, vidiku obravnave in jih uporabljati v skladu z namenom in lastno potrebo ter zmožnostjo. Uporabljajo primerne tehnike branja za določen način izrabe vira pri branju za učenje. Znajo slediti bralnemu cilju in sprejemati najmanjšo količino informacij, potrebnih za razumevanje, iskanje vzročnih zvez in ugotavljanje razlik.	Spremljajo razlago in znajo poiskati določen odlomek v klasični in elektronski obliki vira (Sveto pismo). Dijaki poslušajo in si zapisujejo, po obravnavani snovi najdejo še (svetopisemski) odlomek na določeno ključno besedo v elektronski obliki ter napišejo obnovo oz. povzetek le-tega. Primerjajo branje v klasični obliki in e-obliki – klasično branje, digitalno branje.	- informacijska pismenost - raziskovanje in preiskovanje-komunikacija-ustvarjalnost	- iskanje informacij v e-virih, - uporaba urejevalnika besedil vir: http://www.biblija.net aplikacija Biblos	zapis obnove v urejevalniku besedil (dokončajo nalogo) Izdelajo preglednico (urejevalnik besedila) ali grafično prikažejo primerjavo.	medpredmetna povezava s predmetom VIK, tema Sveto pismo Za primerjavo so potrebni še tiskani viri (knjige).

Vsebinski sklop/tema	Cilji sklopa/teme iz UN	Dejavnosti dijakov z IKT	Prednostna komp. 21. stol.	Potrebna IKT-znanja in uporaba orodij + viri	Samostojno domače delo z IKT	Opombe
Vrste informacijskih virov po obliki, namembnosti in vsebini ter njihova struktura	Znajo uporabljati bibliografske podatke in druge informacije za izbor informacijskega vira oziroma informacije in branje v skladu z namenom (naslovna stran: avtor, naslov, podnaslov, izdajatelj, založba, izdaja, letnica izida, kraj izida, CIP-zapis ...). Razumejo in uporabljajo navajanje podatkov za iskanje literature in namen citiranja (skrajšani bibliografski opis, plagiat, avtorske pravice).	Spremljajo obravnavano snov in znajo poiskati primere v spletni učilnici. Poslušajo in oblikujejo zapiske, po obravnavani snovi pa s pomočjo tabličnega računalnika najdejo še primere v spletni učilnici. Na določeno temo poiščejo vire, jih kritično ovrednotijo in po dogovorjenem standardu navedejo. (zapis obnove)	- digitalna pismenost-informacijska pismenost-raziskovanje in preiskovanje-medijska pismenost - kritično mišljenje	uporaba spletne učilnice, uporaba urejevalnika besedil, orodja za citiranje: EndNote, Mendeley, Zotero	uporaba urejevalnika besedil za zapis virov	citiranje oz. navajanje gradiva oz. podatkov Medpredmetna povezava s predmetom, kjer morajo dijaki izdelati pisno nalogo.
Uporaba knjižnice in ustreznega vira za tekoče informiranje o publikacijah	Razlikujejo vrste knjižnic in jih uporabljajo v skladu z njihovim namenom (šolske knjižnice, splošne knjižnice, visokošolske knjižnice, specialne knjižnice, narodna knjižnica). Znajo uporabljati knjižnično gradivo in informacijske vire za tekoče informiranje (katalogi, bibliografije, iskanje, poizvedovanje ...).	Spremljajo predstavitev izbrane knjižnice (UKM) in znajo poiskati več podatkov o knjižnici na spletu, najdejo tudi e-knjižnico. Spoznajo izbrano knjižnico, njen namen, vrsto gradiva in informacijske vire, ki jih knjižnica posreduje svojim uporabnikom, seznanijo se tudi s pogoji uporabe teh virov (uporaba spletne strani). Seznanijo se z virom – portalom Ebrary.	- digitalna pismenost-medijska pismenost	uporaba spletnih strani, spletnega kataloga in baz podatkov vir: http://www.ukm.si/ http://www.ebrary.com/corp/	Uporaba brskalnika, uporaba vzajemnega računalniškega kataloga knjižnice in drugih baz podatkov, ki so na voljo.	obisk Univerzitetne knjižnice Maribor

Vsebinski sklop/tema	Cilji sklopa/teme iz UN	Dejavnosti dijakov z IKT	Prednostna komp. 21. stol.	Potrebna IKT-znanja in uporaba orodij + viri	Samostojno domače delo z IKT	Opombe
Razlikovanje in izbira primernih informacijskih virov za opredeljeno potrebo	Uporabljajo katalog kot temeljni informacijski vir o fizični prisotnosti knjižničnega gradiva. Znajo ovrednotiti klasične vire za podatkovno, bibliografsko in posredovalno informiranje.	Na določeno temo oblikujejo informacijsko potrebo, določijo ključne besede in poiščejo ustrezne vire. Vire kritično ovrednotijo in jih uporabijo pri pisanju naloge.	- digitalna kompetenca-kritično vrednotenje-informacijska pismenost-reševanje problemov	COBISS/OPAC, aplikacija mCOBISS	iskanje virov po ključnih besedah na določeno temo, pisanje in oblikovanje naloge	
Razlikovanje in izbira primernih informacijskih virov za opredeljeno potrebo	Najdejo definicijo besede, pravilno pisavo in izgovarjavo besede, etimologijo besede.	Spoznajo vrste in sestavo slovarjev (opisni, predpisni, tujejezični, slovarji tujk, kratic), strokovne slovarje (etimološki, narečni, slengovski slovar, slovar sinonimov) in jih med seboj primerjajo. Slovarji v e-obliki: SSKJ, Fran, Slovenski pravopis, tujejezični slovarji. Spoznajo, kaj je referenčno gradivo.	- digitalna kompetenca, - raziskovanje in preiskovanje	SSKJ (http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html) spletni slovar Fran (www.fran.si) Slovenski pravopis (http://bos.zrc-sazu.si/sp2001.html) ALI aplikacija)		Medpredmetna povezava s slovenskim jezikom ali tujimi jeziki, ki se jih dijaki učijo.

PRILOGA 2: Sprotna priprava na uro

Primer obetavne prakse za dejavnosti z uporabo IKT¹

Učitelj: Silva Belšak, prof., bibliotekarka

Šola:	Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška	Predmet:	Knjižnično informacijsko znanje (KIZ)	Razred:	Št. ur:
Vsebinski sklop:	mCOBISS oz. COBISS/OPAC	Tema:	Iskanje gradiva po COBISS/OPAC (in ponovitev vrst knjižnic ter UDK)	3. d	2
Operacionalizirani cilji:		Kazalniki realizacije ciljev:			
<ul style="list-style-type: none"> dijaki poiščejo razlago kratice COBISS, poiščejo razlago kratice COBIB, s samostojnim iskanjem na OPAC poiščejo zeleno knjigo in članek (avtor, naslov, ključne besede). 		<ul style="list-style-type: none"> dijaki preberejo razlago kratice COBISS ter najdejo še drugo poimenovanje le-te, to je Virtualna knjižnica Slovenije, preberejo razlago kratice COBIB in ponovijo vrste knjižnic, najdejo zeleno knjigo ter članek na določeno temo. 			

¹ Primeri obetavne prakse zajemajo osmišljene, inovativne didaktične pristope (z uporabo IKT kot orodjem) za doseganje zelenih ciljev/standardov, znanja/kompetenc, opredeljenih v UN in širše. Poudarek je na dejavnostih/aktivnostih dijakov. IKT je sredstvo za razvoj pojmov, za ustvarjanje, simuliranje, modeliranje, učni in komunikacijski pripomoček ...

Šola:	Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška	Predmet:	Knjižnično informacijsko znanje (KIZ)	Razred:	Št. ur:	2
Vsebinski sklop:	mCOBISS oz. COBISS/OPAC	Tema:	Iskanje gradiva po COBISS/OPAC (in ponovitev vrst knjižnic ter UDK)	Izvedba možna na platformi:	<ul style="list-style-type: none"> • Android • iOS • Windows 	
Vodilna kompetenca 21. stoletja:		Osrednja dejavnost dijakov, s katero razvijamo navedeno vodilno kompetenco:				
<ul style="list-style-type: none"> • kritično mišljenje in vrednotenje 		<ul style="list-style-type: none"> • iskanje in vrednotenje podatkov v Virtualni knjižnici Slovenije 				
Standardi znanja/ pričakovani dosežki:	<ul style="list-style-type: none"> • Dijaki poznajo Virtualno knjižnico Slovenije oz. COBISS.SI, • poznajo Vzajemno bibliografsko-kataložno bazo podatkov COBIB.SI, • oblikujejo in izberejo način iskanja gradiva, • na podlagi usvojenega znanja poiščejo gradivo v najbližji knjižnici. 					
Potrebna IKT- znanja oz. kompetence:	Učitelja:	Dijakov:				
	<ul style="list-style-type: none"> • pozna COBISS/OPAC, • pozna COBIB.SI, • pripravi primere za iskanje knjižničnega gradiva. 	<ul style="list-style-type: none"> • uporaba androida, ali iPada, ali i Phona, • iskanje informacij s pomočjo spletnih brskalnikov na svetovnem spletu, • iskanje podatkov prek COBISS-a in COBIB-a. 				
Posebna priporočila in opozorila za izvedbo:	Preverite delovanje mobilnih naprav in spletno povezavo ter delovanje spletnih strani: http://www.cobiss.si , saj potrebujemo za iskanje gradiva delujočo spletno povezavo.					
	Dejavnosti učencev: (v učenca usmerjen pouk v vseh fazah učnega procesa)	Dejavnosti učitelja:	Uporabljena IKT (e-storitve in e-vsebine)	Samostojno domače delo z IKT:		
Pred² učenjem	Dostopajo do COBISS/OPAC-a, COBIB-a, ponovijo vrste knjižnic ter UDK.	Napoved teme ter podajanje primerov iskanja.	Svetovni splet: http://www.cobiss.si .			
Med³ učenjem	Iščejo zeleno knjižnično gradivo - knjige in članke.	Dijake usmerja in jim nudi podporo pri iskanju in izbiranju gradiva.	Svetovni splet: http://www.cobiss.si/			
Po⁴ učenju	Primerjajo in komentirajo najdeno knjižnično gradivo.	Vodi pogovor o zadetkih in vsebini, obsegu ter starosti gradiva.	Svetovni splet: http://www.cobiss.si/			
Kriteriji za vrednotenje dosežkov dijakov: dijaki dosežejo minimalno raven znanja, če poznajo COBISS/OPAC. Dijaki dosežejo temeljno raven znanja, če poznajo COBIB in vrste knjižnic. Dijaki dosežejo višjo raven znanja, če znajo poiskati knjigo in članek ter vedo, v kateri knjižnici in na kateri postavitvi bodo našli zeleno knjižnično gradivo.						
Utemeljitev (dodane vrednosti, učinkovitosti uporabe IKT, ustvarjalnosti/inovativnosti): Hitrejši dostop do informacij (članki - strnjena oblika), hitro preverjanje prostega knjižničnega gradiva, ne da hodimo ali kličemo od knjižnice do knjižnice in to preverjamo.			Refleksija (kaj mi je uspelo, na kaj sem ponosen, kaj bi naredil drugače, kako so se dijaki odzvali, katere dejavnosti so bile primerne in zakaj, kaj priporočam drugim kolegomitd.). Ura je bila uspešno izvedena, saj so dijaki spoznali smisel in prednosti iskanja gradiva v Virtualni knjižnici Slovenije. Bili so aktivni in zadovoljni z rezultati.			

2 Dejavnosti pred učenjem: na primer aktiviranje predznanja, iskanje osebnega cilja, ki je vezan na temo in cilje iz UN, začuti "nove vsebine", zakaj je vsebina pomembna zanje ...

3 Ključna je vloga učitelja, ki dijake usmerja, jih spodbuja, vodi, moderira, daje povratne informacije ...

4 Usmerjeno v (samo)evalvacijo. Priložnost za razmislek, izdelano za domače delo ...

Šola:	Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška	Predmet:	Knjižnično informacijsko znanje (KIZ)	Razred:	3. d	Št. ur:	2
Vsebinski sklop:	mCOBISS oz. COBISS/OPAC	Tema:	Iskanje gradiva po COBISS/OPAC (in ponovitev vrst knjižnic ter UDK)	Izvedba možna na platformi:	ustrezno podčrtaj	<ul style="list-style-type: none"> • Android • iOS • Windows 	

Priloge:

PRILOGA 3

Smernice so nastale v okviru projekta Inovativna pedagogika 1:1

Smernice za uporabo IKT pri knjižničnem informacijskem znanju (KIZ)

**Romana Fekonja, Zavod RS za šolstvo
delovna verzija št. 3, april 2015**

Knjižnično informacijsko znanje je splošno znanje o informacijskih virih, njihovi izbiri in uporabi za določene namene. Dijaki ga usvojijo do ravni, ki jim omogoča samostojno pridobivanje in uporabo informacij tudi po končanem formalnem izobraževanju ne glede na to, katero stopnjo šole so končali.

Knjižnično informacijsko znanje je kroskurikularna tema, ki pri doseganju ciljev uporablja značilnosti informacij s posameznih predmetnih področij. Zajema vse elemente informacijske pismenosti in poudarja uporabo knjižnice in z njeno pomočjo dosegljivih informacijskih virov, posredovanih tudi s sodobno računalniško in komunikacijsko tehnologijo, za razreševanje problemov različnih vsebin in zahtevnosti. Tako poleg ključnih kompetenc šolska knjižnica v Kurikulu s programom Knjižnično informacijsko znanje dijakom razvija kompetence na treh ključnih področjih: branje, informacijska pismenost in učenje. Dijaki bodo ob koncu šole pridobili znanje za razreševanje različnih problemov in vedenje, da je rešitev vsakega problema odvisna od procesa informiranja, strategije pridobivanja

informacij in od pravih podatkov in informacij ter njihove etične rabe. Osnova za to pa je razvita pismenost. Izhodišče za KIZ so cilji šole, namen pa predvsem učinkovito in uspešno doseganje ciljev pri opismenjevanju in učenju. Vključuje razvijanje vseh vrst pismenosti, še posebej pa informacijsko pismenost kot sposobnost opredelitve informacijske potrebe, pridobivanja, razumevanja, vrednotenja in uporabe informacij iz različnih virov, ki dobiva ključno vlogo v življenju posameznika in družbenih skupin. Opredeljuje jo informacijska družba, kjer je informacija nujna dobrina, naše potrebe po informaciji pa neizogibne. Zato je v programu poudarjena raba knjižničnega gradiva, informacijskih virov in profesionalnega znanja knjižničnega osebja v izobraževalnem procesu (pri pouku obveznih in izbirnih predmetov, v okviru dnevov dejavnosti, pri obveznih izbirnih vsebinah, interesnih dejavnostih) za razvijanje te sposobnosti in spretnosti za samostojno učenje, dejavno preživljanje prostega časa tudi z leposlovnim in strokovnim gradivom za osebno rast in delovanje dijakov.

Program KIZ v srednjih šolah se izvaja v okviru **obveznih izbirnih vsebin**, kjer je v obveznem delu predvidenih najmanj 15 ur samostojnega pouka knjižničnega informacijskega znanja. Ta pouk izvaja šolski knjižničar (strokovni delavec). Priporočeno je, da vsebine Kurikula KIZ smiselno vključujejo v pouk vseh predmetov na šoli in v celotno vzgojno-izobraževalno delo na šoli.

Učenje knjižničnih in informacijskih spretnosti je uspešno, če je funkcionalno in v kontekstu izobraževalnih vsebin, zato je najbolje uporabo knjižnice vključiti v pouk, kjer učitelji, strokovnjaki za posamezna predmetna področja, omogočajo uspešno učenje obvladovanja informacij s posameznih predmetnih področij in uspešno obvladovanje posebnosti jezika posameznih predmetnih področij v sodelovanju s

knjižničarjem, strokovnjakom za organizacijo in pridobivanje informacij. Knjižnično okolje ponuja široke možnosti za aplikacijo e-učenja. Knjižničar lahko pri izvajanju ur KIZ ali pa na sploh pri svojem delu z dijaki uporablja metode in tehnike učenja v e-okolju. Tako lahko izpelje učenje npr. iskanja virov po COBISS-u, ga dopolni z načini citiranja oziroma navajanja virov, poveže s pisanjem seminarske naloge. Pomembno je, da ve, kaj želi v e-okolju doseči, kakšni so cilji učenja in kakšne kompetence naj bi učenci usvojili. Treba je razvijati tako kompetence posameznika (individualno delo, npr. iskanje gradiva) kot tudi tiste, ki jih lahko razvije izključno z delom v skupini (npr. izdelava plakata). Tak način dela je današnjim učencem blizu in zato so v e-učnem okolju tudi bolj uspešni. Res pa je potrebna in ključna povratna informacija, ki lahko na eni strani usmerja proces učenja, na drugi pa ocenjuje kakovost učnih dosežkov. Smiselno je razvijati delno tehnološko podprto e-učenje, da IKT samo podpre učni proces, saj celostnega procesa e-učenja v knjižnici ne moremo doseči in to tudi ni cilj. Težko si predstavljamo, da bo učenje KIZ in razvijanje spretnosti informacijske pismenosti potekalo samo prek virtualnega okolja. Obisk knjižnice, stik učenca s knjižničarjem, njuna komunikacija so ravno tako pomembni za pridobivanje znanja in razvijanja ključnih spretnosti informacijske spretnosti (povzeto po Zabukovec, 2014).

A) IZPIS IZ UN, VEZAN NA UPORABO IKT IN VKLJUČEVANJE KOMPETENC

IZPIS IZ UN, VEZAN NA UPORABO IKT IN VKLJUČEVANJE KOMPETENC (GIM)

Splošni cilji in ključne kompetence

Dijaki/dijakinje razvijajo sposobnosti in veščine za samostojno uporabo knjižnice in informacijskih virov.

Spoznavajo in uporabljajo:

- strategije pridobivanja informacij in razreševanja problema;
- tiskane in netiskane publikacije, njihove značilnosti in namen;
- lokacije informacij (možnosti tekočega informiranja o publikacijah, možnosti za tekoče seznanjanje z novostmi v skladu z interesi – knjižnice – posebne informacijske službe);
- organizacijo informacij, vire za splošno, specialno in tekoče informiranje (referenčna literatura – periodika – katalogi, sistemi za iskanje informacij v elektronskih podatkovnih zbirkah);
- informacijsko tehnologijo kot pomembno orodje.

Šolska knjižnica s svojimi storitvami in programom knjižničnega informacijskega znanja pri dijakih razvija ključne kompetence:

- **Sporazumevanje v maternem jeziku**
Dijak pri uporabi knjižničnega gradiva in drugih informacijskih virih razvija sporazumevalne zmožnosti v materinščini. Bere leposlovno in strokovno gradivo, razvija pismenost in se pogovarja o prebranem. Razvija vedenje o pomenu knjižnic za ohranjanje slovenske pisne dediščine.
- **Sporazumevanje v tujem jeziku**

Dijak s pomočjo tujejezičnih slovarjev, priločnikov, knjig, periodike in drugega gradiva, ki je del knjižnične zbirke, razvija znanje tujih jezikov. Samostojno uporablja knjižnično gradivo v tujih jezikih, uporablja tuj jezik pri poizvedovanju po podatkih in informacijah na spletu, pri uporabi spletnih strani tujih knjižnic, v podatkovnih zbirkah in elektronskih publikacijah.

- **Matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji**

Dijak s sprejemanjem matematičnih in drugih strokovnih besedil, ki vsebujejo osnovna načela naravnega sveta, razvija razumevanje in zmožnost logične in prostorske predstavljenosti. Uporablja knjižnični prostor s postavitvijo gradiva in posamične predele knjižnice. Ubeseduje številčne podatke, ko na primer uporablja in razume sistematiko znanosti in univerzalno decimalno klasifikacijo. Spoznava funkcije sistema, ko išče informacije, pri poizvedovanju po informacijah in uporabi katalogov pa uporablja različne logične strategije.

- **Digitalna pismenost**

Dijak razvija informacijsko pismenost in uporablja informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, pridobiva gradivo in informacije, uporablja informacije iz različnih elektronskih virov, usposablja se za delo z viri.

- **Učenje učenja**

Dijak v knjižnici nadgrajuje učni proces iz razreda ali vsakdanjega življenja in si z informacijami gradi lastno znanje. S knjižničnim gradivom in z drugimi informacijskimi viri spodbuja svojo radovednost in raziskovanje. Pri tem uporablja in razvija različne tehnike branja, pisanja, pogovarjanja in poslušanja ter strategije za delo s sodobno tehnologijo in delo z viri.

- **Socialne in državljanske kompetence**

Dijak se kot uporabnik knjižnice srečuje z različnimi skupinami uporabnikov in s tem razvija sodelovalne in socialne zmožnosti, kar prenaša tudi na osebno raven in v družbo. Spoznava značilnosti virtualnih skupnosti. Upošteva dogovorjena pravila obnašanja in etiko uporabe knjižničnega gradiva ter avtorskih pravic.

- **Samoiniciativnost in podjetnost**

Dijak razvija samozavest, samoiniciativnost in odgovornost za znanje, ki ga gradi z iskanjem, poizvedovanjem in uporabo informacij. Zna samostojno uporabljati knjižnico in informacijske vire in informacije, s katerimi rešuje probleme, je dejaven in ustvarjalen.

- **Kulturna zavest in izražanje**

Dijak gradi čustvene, moralne in etične vrednote, ki jih spoznava in odkriva s pomočjo knjižničnega gradiva in sodelovanja z drugimi uporabniki knjižnice. Pozna pomen knjižnic za razvijanje znanja, za tvorno delovanje v družbi, ohranjanje kulturne dediščine, za večkulturnost, ustvarjanje in svobodo izražanja.

B) DODATNI DIDAKTIČNI NAPOTKI ZA UPORABO IKT PRI PREDMETU ...

Večino vsebine knjižničnega informacijskega znanja usvajajo dijaki pri učnih urah skupaj z učitelji in knjižničarjem, del te vsebine pri učnih urah, ki jih samostojno vodi knjižničar, in del

pri urah z učiteljevim vodenjem. Število ur se v predmetniku zaradi informacijskega znanja ne bo povečalo, ker se večina znanja posreduje dijakom z usvajanjem vsebin iz učnih načrtov drugih predmetov. Knjižničar bo skupaj z učiteljem načrtoval izvedbo ur v knjižnici, s knjižničnim gradivom in informacijskimi viri. Pouk se lahko izvaja v knjižnici, razredu in namenskih učilnicah, na primer v računalniški učilnici, pa tudi zunaj šole, na primer v drugi knjižnici, muzeju ipd. Za usvajanje znanja je primerno delo v dvojicah in skupinah, pri porazdelitvi določenih nalog posameznikom pa je najbolje upoštevati njihova interesna področja. Tudi pri skupinskem delu naj se naloge razdelijo po interesih in sposobnostih, ker bo tako motivacija za delo večja, v skupini pa nagrajen tudi manj uspešen dijak.

B.1 Pregled izbranih (možnih) dejavnosti učencev z osmišljeno uporabo IKT

Koraki raziskovanja, učenja z informacijskimi viri (informacijski proces) vsebujejo:

1. Opredelitev teme

Dijak prepozna potrebo, jo opredeli in določi potrebne informacije. Določi vprašanje, predmet raziskovanja in izhodišče obravnave. Poveže predmet z obstoječim znanjem. Določi tematiko. Oblikuje hipoteze. Določi potrebne informacije. Hipoteze in sam osnutek naloge oz. rešitev problema oblikuje s pomočjo urejevalnika besedil ali pa s programom za oblikovanje miselnih vzorcev, pojmovnih mrež ipd.

2. Pridobivanje primernih virov

Določi možne lokacije informacij, njihovo dosegljivost in pomembnost. Spozna različnost informacijskih virov. Zna uporabljati različne vire in strategije informacijskega poizvedovanja. V tem koraku uporablja različne iskalnike, mora poznati pravila za oblikovanje ključnih besed in strategijo iskanja tako po spletnih brskalnikih kot po katalogih knjižnic, ki so javno dostopni (OPAC).

3. Izbor potrebnih informacij

Dijak zna izbrati in ovrednotiti pridobljeno informacijo. Z izborom poizvedovalne strategije pridobi pri obravnavanemu predmetu ustrezno gradivo. Oceni informacijo po zunanjih in notranjih merilih. Določi natančnost in zanesljivost, veljavnost informacij. Razume različnost pogledov, prepozna dejstva, mnenja in stališča. Po potrebi oblikuje nove informacije. Pridobljene informacije je potrebno kritično pregledati in vrednotiti. Pri tem so mu v pomoč kriteriji za vrednotenje spletnih virov oz. spletnih strani:

- **avtorstvo** (kdo je odgovoren za vsebino spletne strani, kdo je nosilec avtorskih pravic, kontaktni podatki, kvalifikacije avtorja ...),
- **natančnost** (viri podatkov so jasno navedeni in jih lahko preverimo v kakem drugem viru, brez slovničnih, pravopisnih ali drugih napak, grafi in preglednice s statističnimi podatki jasno označeni in berljivi),
- **objektivnost** (namen dokumenta je jasno naveden, ločevanje med mnenji, dejstvi, stališči, oglasni prostor je jasno ločen od vsebine informativnega značaja),

- **ažurnost** (kdaj je bila stran ustvarjena, napisana, datum zadnje posodobitve, kdaj so bili podatki zbrani),
- **pokrivanje** (podatek o dokončanju strani, ali so vsebine posodobljene, dopolnjene).

4. Organizacija informacij

Dijak zna organizirati informacije. Določi obliko za namensko uporabo (govorna predstavitev, pisna, multimedijaska), določi odnose med informacijami in vključi izbrano informacijo v svoje znanje. Ob tem uporablja IKT-pripomočke.

5. Predstavitev informacij

Dijak zna predstaviti informacije. Predstavi informacijo v skladu s svojim namenom. Predstavi ugotovitve in sklepe. Uporablja opombe, citira vire in izdela bibliografijo. V sodobnem času to ne gre brez sodobnih pripomočkov in različnih programov (urejevalnik besedila – Word, PowerPoint, Prezi ...).

6. Ovrednotenje procesa in dela

Dijak uporablja ustrezne elemente za ocenjevanje raziskovalnega dela. Oceni lastni prispevek in razvoj svojega znanja. Zna oceniti uspešnost raziskovalnih stopenj in procesa. Zna opredeliti težave v postopkih raziskave. Oceni tudi zunanji videz (obliko, splošen videz, naslovna stran, kazalo, bibliografija). Za spremljanje in vrednotenje procesa dela in na koncu vrednotenje rezultatov so na voljo portfolio ali pa spletna učilnica ipd.

B.2 Seznam oz. dostop do obstoječih e-gradiv in e-storitev za predmet ...

Viri za rabo IKT pri izvajanju ur KIZ:

aplikacija mCOBISS – <http://m.cobiss.si/>
 aplikacija Biblos – <http://www.biblos.si/lib/>
 portal dLib – <http://www.dlib.si/?%3Flanguage=slo>
 portal Kamra – <http://www.kamra.si/>

Opisani in predstavljeni primeri dobre prakse:

Priročnika za šolske knjižničarje:

POSODOBITVE pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje [Elektronski vir]. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2014. Dostop (URL): http://www.zrss.si/digitalnknjiznica/Posodobitve_pouka_v_osnovnosolskipraksi_KIZ.pdf (29. 6. 2015).

POSODOBITVE pouka v gimnazijski praksi. Knjižnično informacijsko znanje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2010. Dostop (URL): <http://www.zrss.si/digitalnknjiznica/Posodobitve%20pouka%20v%20gimnazijski%20praksi%20KNJI%C5%BDNI%C4%8CNO%20INFORMACIJSKO%20ZNANJE/> (29. 6. 2015).

Konference in posvetovanja:

SIRIKT 2015 – zbornik, dostopen na spletni strani: <http://www.zrss.si/pdf/Zbornik-SIRIKT2015.pdf>.

Repinc, Urška, Marija Helena Logar, Janka Komac: Obogatitveni šolski projekti na OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica. Str. 61.

Kostanjevec, Metka: S QR-kodo med knjižne police. Str. 104.

SIRIKT 2014 – zbornik, dostopen na spletni strani: <http://www.zrss.si/pdf/Zbornik-SIRIKT2014.pdf> (29. 6. 2015).

Čuk, Andreja, Romana Fekonja: Bogatimo besedni zaklad ob pomoči spletnih virov in tabličnega računalnika/pametnega telefona. Str. 256.

Fekonja, Romana: Uporaba družbenih omrežij pri pouku. Str. 246.

Mandelj, Nevenka, Urša Bajda: Šolska knjižnica & spletni dnevnik –Korak k medijski pismenosti. Str. 129.

SIRIKT 2013 – zbornik, dostopen na spletni strani: https://skupnost.sio.si/sio_arhiv/sirikt/prispevki.sirikt.si/datoteke/sirikt_e_zbornik_2013.pdf (29. 6. 2015).

Nagode, Andreja, Maja Nagode: Ustvarjanje novoletne e-slikanice na OŠ Ivana Cankarja Vrhnika. Str. 713.

SIRIKT 2012 – zbornik, dostopen na spletni strani: https://skupnost.sio.si/sio_arhiv/sirikt/prispevki.sirikt.si/datoteke/zbornik_sirikt2012.pdf (29. 6. 2015).

Drašler Zorič, Andreja, Maja Miklič: Global teenager project –timsko poučevanje in projektni pristop k učenju (tujih jezikov) s pomočjo IKT. Str. 535–543.

Golob, Martina: Slovenščina in medpredmetno povezovanje z IKT. Str. 635–641.

Kopasič, Mladen: Timsko poučevanje: knjižničar, razredni učitelj, IKT. Str. 549–554.

Nagode, Andreja, Simon Gerdina: Blog v vlogi uradne spletne strani šolske knjižnice OŠ Ivana Cankarja Vrhnika. Str. 765–769.

SIRIKT 2011 – zbornik, dostopen na spletni strani: https://skupnost.sio.si/sio_arhiv/sirikt/prispevki.sirikt.si/datoteke/sirikt2011_zbornik.pdf (29. 6. 2015).

Zadnikar, Janja, Helena Purkart, Klavdija Turk Suka, Mojca Bašič, Marko Gerbec: Dejavnosti skozi oko multimedije. Str. 374–382.

Flogie, Julija: Sodelovalno delo v Wikiju pri pripravi na tekmovanje iz slovenščine. Str. 651–657.

Konferenca Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi –

VIVID 2014 – zbornik, dostopen na spletni strani: <http://vivid.fov.uni-mb.si/sites/vivid.fov.uni-mb.si/files/IS2014-web.pdf> (29. 6. 2015).

Bajda, Urša: Raba informacijske komunikacijske tehnologije pri debatnem klubu v šolski knjižnici. Str. 24–31.

Konferenca Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi –

VIVID 2013

Drnovšek, Mateja: Uporaba interaktivne oglasne table pri izdelovanju zapiskov obravnavane snovi. Dostopno na: <http://vivid.fov.uni-mb.si/sites/vivid.fov.uni-mb.si/files/08Drnovsek.pdf> (29. 6. 2015).

Škrj, Gregor: Učenje uporabe kataloga šolske knjižnice OŠ Prule. Dostopno na: <http://vivid.fov.uni-mb.si/sites/vivid.fov.uni-mb.si/files/35Skrlj.pdf> (29. 6. 2015).

Članki v reviji Šolska knjižnica (ISSN 0353-8958)

2014

Usenik, Sabina: Knjižnična informacijska znanja z Digitalno knjižnico Slovenije – dLib.si. Šolska knjižnica 24 (2014), št. 1, str. 34–41.

Janžekovič, Nina, Maruša Slanšek Jakopič: Ura knjižničnega informacijskega znanja s QR-kodo v Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana. Šolska knjižnica 24 (2014), št. 2, str. 98–102.

2013

Usenik, Sabina: Obvezne izbirne vsebine in knjižnično informacijsko znanje v spletni učilnici Moodle. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 1, str. 38–43.

Traven, Eva: V knjižnico s pametnim telefonom? Literarni lov na zaklad s pomočjo QR-kode. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 2, str. 91–98.

Nagode, Andreja, Simon Gerdina, Špela Petrovič: Priprava in izvedba videokonference. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 2, str. 99–108.

Hercog, Marko: Biblos – analiza testnega obdobja. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 2, str. 109–110.

Bračko, Davor, Nataša Murkovič, Boštjan Batič: mCOBISS – Virtualna knjižnica Slovenije na mobilnih napravah. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 2, str. 111–117.

Škrj, Gregor: Od kataloga do police – iskanje gradiva v šolski knjižnici Osnovni šoli Prule, primer medpredmetne ure v petem razredu. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 3/4, str. 183–188.

Nagode, Andreja, Maja Nagode: Nastajanje e-slikanice Kako je Bobek dobil prijatelje. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 3/4, str. 189–195.

Viri in literatura:

Zabukovec, V. (2014) E-učenje v šolski knjižnici. V: POSODOBITVE pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje [Elektronski vir]. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2014. Dostop (URL): http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Posodobitve_pouka_v_osnovnosolskipraksi_KIZ.pdf (29. 6. 2015). Str.: 192–204.

KURIKUL. Knjižnično informacijsko znanje [Elektronski vir]: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2008. Dostopno na: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/media/pdf/un_gimnazija/k_knjizn_inf_znanje_gimn.pdf (29. 6. 2015).